

14 zastavení křížové cesty v Nové Pace

**Restaurátorský záměr
2023**

MgA. Renata Poláková
Achátova 1236
509 01 Nová Paka

I. Lokalizace památky

1. Okres: Jičín
2. Obec: Nová Paka
3. Adresa: ulice Svatojánská, V Aleji, Gebauerova a Křížová
4. Bližší určení místa popisem: I. zastavení křížové cesty začíná u domu čp. 17 a další zastavení pokračují směrem k Poštmistrově kopci, kde je poslední XIV. zastavení
5. Název objektu, jehož součástí je restaurované dílo: -

II. Údaje o památce

1. Autor: neznámý
2. Sloh / Datování: Baroko/1746¹
3. Materiál / Technika: pískovec / sekaný
4. Rozměry / počet: 45 x 60 x až 230 (cm) / 14 zastavení
5. Předchozí známé restaurátorské zásahy: 1793², 1862³, 2005-2008⁴
6. Rejs. číslo ÚSKP: 14217/6-1294

III. Popis památky

Křížová cesta se skládá ze 14 pískovcových zastavení, volně stojící kolem silnice. Zastavení jsou jednoduše řemeslně pojata jako monolit. Skládají se z nízkého podstavce, hranolovitého dříku a profilované římsy, která dílo ukončuje. Zastavení stojí obvykle na základové desce různých velikostí, někdy i se schodišťovými stupni, v závislosti na okolním terénu. Podstavec i dřík mají z čelní strany vysekány v jemné lince zrcadla. Nad zrcadlem na dříku je vysekaná mělká obdélníková nika s jemně profilovaným rámečkem. Do této niky je vsazený novodobý obraz s jednotlivými výjevy křížové cesty na pozinkované desce. Obrazy byly zhotoveny při poslední opravě a nerespektovaly rukopis dochovaných dvou obrazů zastavení, které jsou dnes uloženy v městském muzeu. Vrcholová římsa je z čelní strany obloukovitě navýšena a v jejím oblouku jsou zobrazeny okrovou barvou římské číslice, označující pořadí jednotlivých zastavení. Na vrcholu římsy je osazen pozlacený kovový křížek. Památka je vysekaná do světleokrového jemnozrného pískovce, který je monochromě pojednán do červené barvy. Tato úprava respektuje historickou podobu zastavení.

¹ Evidenční list NPÚ, Východočeský 1294, Wagnerová

² ibidem

³ ibidem

⁴ Křížová cesta, Závěrečná restaurátorská zpráva a fotodokumentace, [redacted] cca 2005-08 (není uvedeno), archiv MÚ Nová Paka

Při poslední opravě se přistoupilo ke zhotovení dvou ztracených zastavení (VIII. a X.) a byla zhotovena jejich kopie (o jejich realizaci není ve zprávě nic uvedeno). V roce 2005-06 byly zrestaurovány dochované malované výjevy dvou zastavení křížové cesty (III. a VIII⁵.) Jedná se o olejomalbu na měděném plechu. Na obrazech je znázorněna malba “Pán Ježíš poprvé klesá pod křížem” a “Pán Ježíš potkává plačící ženy”.⁶ Zároveň se dochoval starší kovový křížek ze zastavení II., který je dnes též uložen v městském muzeu.⁷

IV. Stav památky před restaurováním

Zastavení křížové cesty jsou zanedbána a projevují se na ní léta neúdržby. Povrch kamene je biologicky napaden zelenou řasou, lišejníky a mechy. Některá zastavení jsou v těsné blízkosti stromů, což způsobuje jejich poškození. Nízký podstavec a přilehlé schody zastavení III. jsou částečně obrostlé mohutným stromem. Schodišťové stupně zastavení V. a VI. jsou narušeny kořenovým systémem. Pískovec je místy nezpevněný, což vede k vymývání a abrazi povrchu. Na památce jsou patrná mechanická poškození a odpadlé nebo poškozené tmely. Na některých místech se otvírají staré praskliny, tmel z nich odpadá nebo již odpadl. Okrová barva římských číslic je na některých zastaveních poškozena. U některých pozlacených kovových křížků se objevuje koroze. Červený monochromní nátěr na povrchu pískovce je částečně smytý.

Při poslední opravě byla zhotovena nová vyobrazení jednotlivých zastavení křížové cesty, která dnes již mají celou řadu nedostatků. Už samotné provedení maleb nebylo po technologické stránce dobře zvládnuto. Na některých obrazech dochází kvůli pnutí malby k rozsáhlým prasklinám a tvoří se krakaly nebo dokonce dochází ke smrštění vrstev včetně podkladu, až je obnažen samotný pozinkovaný plech. Malba je také pravděpodobně silně přepojená olejem, což způsobilo různé tuhnutí vrstev a došlo tak k zvrásnění barevné obrazové vrstvy. Tyto projevy jsou charakteristické pro silnější nánosy barev pojených některými druhy pomalu schnoucích olejů s přídavkem sikativu. Bohužel v dokumentaci nejsou o vzniku maleb žádné informace, ani kdo tyto malby prováděl (pouze seznam použitých materiálů). Malby byly osazeny na silikon a jsou překryty sklem, které je fixováno čtyřmi nerezovými skobami osazenými na chemické kotvy.⁸ Mezi malbou a sklem byla nechána mezera pro odvětrání, která je dnes již často zanesena velkým množstvím nečistot a schránek uhynulého hmyzu.

⁵ dříve zastavení s číslem XII. - v minulosti došlo pravděpodobně k jeho záměně

⁶ Zpráva o restaurování maleb zastavení křížové cesty, [redacted] archiv MÚ Nová Paka

⁷ Křížová cesta, Závěrečná restaurátorská zpráva a fotodokumentace, [redacted] cca 2005-08 (není uvedeno), archiv MÚ Nová Paka

⁸ Ibidem

V. Záměr na restaurování

Záměrem obnovy bylo provedení prosté údržby, nicméně stav díla vyžaduje poměrně rozsáhlý a komplexní zásah.

V první řadě bude nutný podrobný vizuální restaurátorský průzkum. Na základě vyhodnocení průzkumu může být návrh na restaurování upřesněn. Tzv. destruktivní průzkum s odběrem vzorků nebude pravděpodobně třeba, neboť během posledního restaurování byla provedena salinita v dolních partiích zastavení a u všech analyzovaných vzorků byl prokázán nízký obsah solí.⁹

K jednotlivým zastavením se bude přistupovat individuálně podle jejich stavu poškození. Čištění kamene bude citlivě provedeno v kombinaci chemického a mechanického čištění. Povrch kamene bude biocidně ošetřený a omytý pomocí regulovatelné tlakové vody. Budou odstraněny dožitě tmely. Narušený povrch kamene bude zpevněn, případně i předzpevněn vhodným prostředkem, pravděpodobně na bázi organokřemičitanů. Trhliny a praskliny v kameni budou vyplněny speciálním injektážním prostředkem také na bázi organokřemičitanů. Vlasové trhlinky budou injektovány slabým roztokem akrylátové pryskyřice. Degradované a chybějící části kamene budou doplněny tmelem na minerální bázi probarveným do barvy a struktury použitého pískovce. Při minulé opravě se u tmelení použil postup světle-žlutého tmelu na jádro a na povrch byl použit tmel probarvený do červena. Při degradaci tmelů často odpadla vrchní vrstva slabého červeného tmelu a tak dnes na mnoha místech prosvítá jádrový tmel, který je rušivý a více na sebe upozorňuje. Vzhledem k tomu, že je na povrchu akceptovaná historicky prokázaná monochromní červená barevnost, je ke zvážení, zda zcela nepoužít tmel probarvený do červena nebo v případě velkých vysprávek ho nepoužít v jeho silnější vrstvě? Tmely budou složeny z křemičitých písků pojené bílým cementem s aditivou a pigmenty. Závěrečnou fází budou barevné a plastické retuše, které budou citlivě provedeny do té míry, aby došlo k plastickému sjednocení celého díla a přesto byla zachována patina stáří a přirozený vzhled kamene. Nakonec bude povrch pískovce ošetřen preventivním postřikem proti bionapadení a bude provedena jeho hydrofobizace. Odpadlé nebo zkorodované zlacení na křížcích bude obnoveno pravým plátkovým zlatem na mixtion.

Malované obrazy na plechu nejsou v dobrém stavu a je nutné je opravit. Vzhledem k jejich poškození ale není možné provést pouze údržbu spočívající standardně v očištění. Ideální by bylo obrazy nahradit a zvolit kromě jiného vhodnější technologii a jiný způsob zajištění. Stávající řešení je z dlouhodobého hlediska neudržitelné. Při této plánované opravě se s náhradou obrazů nepočítá. Výjevy budou pokud možno očištěny od volných nečistot (bez demontáže).

⁹ více viz Křížová cesta, Závěrečná restaurátorská zpráva a fotodokumentace, cca 2005-08 (není uvedeno), archiv MÚ Nová Paka

VI. Navrhované materiály

Čištění povrchu: Mechstop - biocid pro čištění kamene (fa Imesta)
regulovatelná tlaková voda

Zpevnění kamene: Funcosil Steinfestiger 100, 300, 500 E (fa Remmers)

Injektáž kamene: vlasové trhliny - Paraloid B 72 (Rohm & Haas, USA)
hloubkové trhliny - KSE 500 STE (fa Remmers) s aditivy
- Ledan D3(Tecno Edile Toscana, Itálie)

Lepení kamene: epoxidová pryskyřice, nerezové armatury

Tmelení, umělý kámen, plastická retuš kamene: křemičité písky, bílý cement, anorganické pigmenty

Barevná retuš kamene: Paraloid B 72 (Rohm & Haas, USA), železité pigmenty Bayferrox (fa.Bayer), přírodní hlinky Strasservil

Zlacení: plátkové 24 karátové zlato (fa Grac.s.r.o.), Mixtion, Ripolin

Závěrečná povrchová úprava: Imesta IW 290 - hydrofobizační prostředek (fa Imesta)
Mechstop - biocid pro čištění kamene (fa Imesta)

V Nové Pace dne 28. května 2023

.....
MgA. Renata Poláková

Přílohy: Fotodokumentace současného stavu a lokality ze dne 17.12.2022 a 18.5.2023

Zobrazení křížové cesty na mapě (snímek z obrazovky: <https://mapy.cz/turisticka?source=base&id=2342265&x=15.5103097&y=50.4914841&z=16>)

Křížová cesta - zastavení I.

Křížová cesta - zastavení II.

Křížová cesta - zastavení III.

Křížová cesta - zastavení IV.

Křížová cesta - zastavení V.

Křížová cesta - zastavení VI.

Křížová cesta - zastavení VII.

Křížová cesta - zastavení VIII.

Křížová cesta - zastavení IX.

Křížová cesta - zastavení X.

Křížová cesta - zastavení XI.

Křížová cesta - zastavení XII.

Křížová cesta - zastavení XIII.

Křížová cesta - zastavení XIV.

Zobrazení 14 zastavení křížové cesty v Nové Pace

